

UDK 141.8Gorz
141.8:331
331:316.32:141.8
Izvorni yžnanzstveni članak

Primljeno: 5. rujna 1999.

André Gorz: kraj rada i utopija postnajamnog društva

Rade Kalanj

Filozofski fakultet, Zagreb

Sažetak

*Tekst se bavi problemskim pregledom nekih ideja suvremenog francuskog socijalnog teoretičara Andréa Gorza. Nakon osvrta na genezu i izvorišta Gorzove misli i njegova glavna djela, pažnja se usredotočuje na tematiku »kraja rada« i »radnog društva« kojom se Gorz intenzivno bavi u djelima *Zbogom proletarijatu*, *Rajski putovi* i, osobito, *Metamorfoze rada*. No glavna se analiza odnosi na posljednje Gorzovo djelo *Sadašnja bijeda, moguće bogatstvo*, u kojem su »kraj rada« i »radno društvo« ekstenzivno osvijetljeni iz različitih aspekata (zaposenosti, radnog vremena, mondijalizacije itd.) i u kojem se projicira »utopijska« slika »postnajamnog društva«. Tekst pokušava pokazati da je bitna Gorzova intencija preobrazba države blagostanja u društvo blagostanja.*

Ključne riječi: *kraj rada, mondijalizacija, multiaktivnost, najamništvo, postnajamno društvo, rad, radno društvo, utopija, zaposlenost*

TEORIJSKI PUT DO »KRAJA RADA«

U krugovima francuskih intelektualaca koji se socijalnom teorijom bave izvan formalno–akademske institucije i koji, svojim angažiranim diskursom, često »uznemiruju« i »provociraju« intelektualnu savijest »normalne znanosti«, osobito zanimljivo mjesto zauzima André Gorz. Pripada onom krilu francuske teorijske i političke kulture koja se poslije Drugog svjetskog rata oblikovala pod »filozofskim kišobranom« Jeana Paula Sartrea i njegove kulturne, sada već pedesetpetogodišnje revije *Les Temps Modernes*. U tom angažiranom sartreovskom projektu duga daha i markantnog kulturnog utjecaja Gorz je desetljećima bio jedan od najpredanijih suradnika i urednika. Slijedeći Sartreovu filozofiju subjektiviteta i povijesnosti, kao i njegova izrazita protuburžoaska filozofsko–politička nagnuća, on je u svojim djelima konzekventno zaokupljen društvenim akterima, pokretima, odnosima i promjenama. U tom pogledu dosta toga duguje i Marxu, ali ne bilo kojem nego »neideološkom« Marxu koji najjasnije dolazi do izražaja u djelu *Grundrisse der Kritik der politischen Ökonomie*. No jednako tako, ako ne i više, na njegovu su tematsku orijentaciju i stajališta utjecali pogledi i nastojanja njemačkih i talijanskih sindikalnih teoretičara, koji su od šezdesetih godina išli u susret novim oblicima aktivizma i novom poimanju radno–socijalnih odnosa u kontekstu ubrzanih znanstveno–tehničkih mijena. Francuski sindikalni pokret nije osobito uzimao u obzir jer je organizacijski »trom«, doktrinarno podijeljen i odviše zavisao od aparata političkih stranaka. Njegova je opcija **autonomni sindikalizam** kao **autonomni društveni pokret**. To je opredjeljenje očigledno već u njegovu prvom značajnijem teorijskom djelu *Radnička strategija i neokapitalizam* (1964) u kojem – govoreći još u klasičnoj terminologiji radničkog pokreta – zagovara novu strategiju socijalnih borbi primjerenu moderniziranom kapitalizmu i novim, razvijenijim oblicima socijalnih potreba.¹ Tom se tematikom bavi i u djelu *Reforma i revolucija* (1969),

¹ Usp. André Gorz, *Stratégie ouvrière et néocapitalisme*, Editions du Seuil, Paris, 1964. Prijevod ove knjige, pod naslovom *Radnička strategija i neokapitalizam*, objavljen je u izdanju *Kultura/Komunist*, Beograd,

